

ΑΡΧΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Ε ΟΜΕΝΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Αθήνα, 14-12-2011

Αριθ. Πρωτ.: Γ/ΕΞ/8118-1/14-12-2011

Γ Ν Ω Μ Ο Δ Ο Τ Η Σ Η 7/2011

Η Αρχή Προστασίας εδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, συνήλθε μετά από πρόσκληση του Προέδρου της σε έκτακτη συνεδρίαση την 12η εκεμβρίου 2011 στο κατάστημά της, αποτελούμενη από τους Π. Χριστόφορο, Πρόεδρο, Α. Πράσσο και Γ. Πάντζιου, τακτικά μέλη, και τα αναπληρωματικά μέλη Σ. Βλαχόπουλο, Γ. Λαζαράκο, και Κ. Χριστοδούλου σε αντικατάσταση των τακτικών μελών Λ. Κοτσαλή, Α-Ι. Μεταξά και Α. Ρουπακιώτη αντίστοιχα, οι οποίοι αν και εκληθησαν νομίμως - εγγράφως, δεν παρέστησαν λόγω κωλύματος. Η Αρχή συνεδρίασε προκειμένου να γνωμοδοτήσει, σύμφωνα με το άρθρο 19 παρ. 1 στοιχ. θ' και ιγ' του ν. 2472/1997, επί ερωτήματος της Βουλής των Ελλήνων κατά τα αμέσως κατωτέρω αναφερόμενα. Στη συνεδρίαση παρέστησαν μετά από εντολή του Προέδρου οι Ζ. Καρδασιάδου, Ε. Χατζηλιάση, Φ. Καρβέλα, δικηγόροι - νομικοί ελεγκτές και ο Γ. Ρουσόπουλος, πληροφορικός ελεγκτής, ως βοηθοί των μελών Σ. Βλαχόπουλου και Γ. Λαζαράκου, εισηγητών της υποθέσεως, και η Α. Κανακάκη ως γραμματέας.

Η Αρχή έλαβε υπόψη τα παρακάτω:

Ι. Η Βουλή των Ελλήνων με το με αριθμ. πρωτ. 2591/2.12.2011 (αριθμ. πρωτ. της Αρχής Γ/ΕΙΣ/8118/5.12.2011) έγγραφο του Προέδρου της Επιτροπής Ελέγχου του άρθρου 21 ν. 3023/2002 ζήτησε τη γνωμοδότηση της Αρχής σχετικά με την ανάρτηση στο διαδικτυακό τόπο της Βουλής των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης των

προσώπων που αναφέρονται στις περιπτώσεις α΄ έως ε΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ν. 3213/2003. Ειδικότερα ζήτησε τη γνώμη της Αρχής επί των εξής ιδίως ζητημάτων:

Α) της επιλογής της ειδικής μορφής και του τύπου της αναρτητέας δήλωσης, για τον πρώτο χρόνο ανάρτησης στο διαδίκτυο,

Β) της επιλογής της μορφής που θα έχει η αναρτητέα δήλωση τα επόμενα μετά την πρώτη ανάρτηση έτη και ειδικότερα εάν αυτή θα περιλαμβάνει μόνο τις μεταβολές του οικείου έτους με τη σχετική αιτιολόγησή τους ή εάν θα αναρτάται κάθε έτος αυτούσια η νέα δήλωση,

Γ) της επιλογής ως ευλόγου χρόνου ανάρτησης στο διαδίκτυο του χρονικού διαστήματος του ενός μηνός,

Δ) των απαραίτητων ληπτέων μέτρων ασφαλείας για την αποτροπή αναπαραγωγής, μεταφόρτωσης, εκτύπωσης, καταχώρισης σε μηχανές αναζήτησης και δεικτοδότησης των περιεχομένων των αρχείων

II. Ακολούθως η Αρχή απέστειλε το με αριθμ. πρωτοκόλλου Γ/ΕΞ/8159/6.12.2011 έγγραφο, με το οποίο ζήτησε από τη Βουλή των Ελλήνων διευκρινίσεις σχετικά με την ύπαρξη αντίστοιχης ρύθμισης σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και με την υποδομή Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας που θα υποστηρίζει την εν λόγω ανάρτηση των δεδομένων. Η Βουλή των Ελλήνων με το με αριθμ. πρωτοκόλλου 2593/8.12.2011 (αριθμ. πρωτ. της Αρχής Γ/ΕΙΣ/8278/9.12.2011) έγγραφό της ενημέρωσε την Αρχή ότι αντίστοιχες ρυθμίσεις για την ανάρτηση δεδομένων περιουσιακής κατάστασης πολιτικών προσώπων συναντώνται σε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις οποίες και ονόμασε, και απέστειλε συνημμένα σημείωμα της ιεύθυνσης Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών για την υποδομή ΤΠΕ που θα υποστηρίζει την ανάρτηση των δηλώσεων.

Η Αρχή, αφού έλαβε υπόψη τη γραπτή και προφορική εισήγηση των εισηγητών και βοηθών εισηγητών, οι οποίοι μετά τη διατύπωση των απόψεών τους αποχώρησαν, μετά από διεξοδική συζήτηση, εκδίδει την ακόλουθη

ΓΝΩΜΟ ΟΤΗΣΗ

1. Η Αρχή έχει αρμοδιότητα να γνωμοδοτήσει επί της προβλεπόμενης στο άρθρο 2 παρ. 3 του ν. 3213/ 2003 δημοσιοποίησης στο διαδίκτυο των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης των προσώπων που αναφέρονται στις περιπτώσεις α΄ έως ε΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ίδιου νόμου βάσει του άρθρου 19 παρ. 1 στοιχ. θ΄ και ιγ΄ του ν. 2472/1997. Το ανωτέρω άρθρο ορίζει ότι «1. Η Αρχή έχει τις εξής ιδίως αρμοδιότητες : ... θ) Γνωμοδοτεί για κάθε ρύθμιση που αφορά την επεξεργασία και προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ... ιγ) ... Εξετάζει επίσης αιτήσεις του υπευθύνου επεξεργασίας με τις οποίες ζητείται ο έλεγχος και η εξακρίβωση της νομιμότητας της επεξεργασίας...». Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών, ερμηνευομένων υπό το πρίσμα του άρθρου 28 της Οδηγίας 95/46/EK, προκύπτει ότι η γνωμοδοτική αρμοδιότητα της Αρχής πρέπει να ασκείται εγκαίρως τόσο στο στάδιο καταρτίσεως νομοθετικών ή κανονιστικών ρυθμίσεων όσο και στο σχεδιασμό επιμέρους επεξεργασιών.

2. Η διαφάνεια στην άσκηση δημόσιας εξουσίας, στο πλαίσιο της σύγχρονης αντίληψης της δημοκρατίας, ανάγεται σε συνταγματική αρχή ερειδόμενη καταρχήν στη δημοκρατική αρχή (άρθρο 1 Σ) που διέπει το πολίτευμα της χώρας αλλά και στο κράτος δικαίου. Στη συμμετοχική δημοκρατία ή δημοκρατία της κοινωνίας των πολιτών ο πολίτης συμμετέχει διαρκώς στη διαμόρφωση της κρατικής βούλησης και ελέγχει την άσκηση της κρατικής εξουσίας, η οποία λογοδοτεί διαρκώς σε αυτόν.

Ενόψει της καταπολέμησης της διαφθοράς κρατικών λειτουργών, η οποία απασχολεί στις μέρες μας πολλές έννομες τάξεις, η διαφάνεια νοείται επιπλέον και ως λόγος θέσπισης μηχανισμών αποτρεπτικών της εκμετάλλευσης της δημόσιας θέσης πολιτικών/κρατικών αξιωματούχων για τον προσπορισμό αθέμιτων οικονομικών ωφελημάτων. Με αυτήν την έννοια, η αρχή της διαφάνειας κατοχυρώνεται, μεταξύ άλλων, στη διάταξη του άρθρ. 29 παρ. 2 Σ περί της διαφάνειας στα οικονομικά των κομμάτων, των βουλευτών, των υποψηφίων βουλευτών και των υποψηφίων στην τοπική αυτοδιοίκηση, αλλά και σε διεθνή κείμενα. Ειδικότερα, στη Σύμβαση των Ηνωμένων

Εθνών κατά της διαφθοράς, η οποία έχει κυρωθεί από την Ελλάδα με το ν. 3666/2008 (ΦΕΚ 113/Α'/18.06.2008), γίνεται αναφορά στην αρχή της διαφάνειας ως μέσου πρόληψης της διαφθοράς, τόσο στο προοίμιο όσο και σε επιμέρους διατάξεις (άρ. 5 παρ. 1, 7 παρ. 1) και προβλέπεται ότι τα κράτη μέλη «θα προσπαθήσουν να υιοθετήσουν, να διατηρήσουν και να ενισχύσουν συστήματα που προάγουν τη διαφάνεια και προλαμβάνουν τη σύγκρουση συμφερόντων» (άρ. 7 παρ. 4). Σύμφωνα δε με τη διάταξη του άρ. 8, «τα κράτη μέλη οφείλουν να προσπαθήσουν να θεσπίσουν μέτρα και συστήματα που απαιτούν από τους δημόσιους λειτουργούς να υποβάλλουν δηλώσεις στις αρμόδιες αρχές σχετικά, μεταξύ άλλων, με τις εξωυπηρεσιακές δραστηριότητες, την απασχόληση, τις επενδύσεις, τα περιουσιακά στοιχεία και τα σημαντικά δώρα ή οφέλη από τα οποία μπορεί να προκύψει σύγκρουση συμφερόντων σε σχέση με τις λειτουργίες τους ως δημόσιων λειτουργών». Επιπλέον με το άρ. 52 παρ. 5 προβλέπεται ότι «κάθε κράτος μέρος εξετάζει το ενδεχόμενο δημιουργίας, σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία του, αποτελεσματικών συστημάτων αποκάλυψης χρηματοπιστωτικών πληροφοριών για κατάλληλους δημόσιους αξιωματούχους και προβλέπει κατάλληλες κυρώσεις για περιπτώσεις μη συμμόρφωσης».

3. Από τη δικαιοσυγκριτική μελέτη της νομοθεσίας άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικά αυτής του Ηνωμένου Βασιλείου και της Γερμανίας προκύπτει ότι υπάρχει αντίστοιχη πρόβλεψη για τη δημοσιοποίηση τόσο σε δημόσια προσβάσιμα μητρώα όσο και στο διαδίκτυο δεδομένων της περιουσιακής κατάστασης πολιτικών προσώπων με σκοπό την ενίσχυση της διαφάνειας και της υποχρέωσης λογοδοσίας. Προκύπτει, επίσης, ότι τα στοιχεία που καταχωρούνται σε δημόσια προσβάσιμα μητρώα και που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο για την ικανοποίηση του ανωτέρω σκοπού είναι κοινά.

Πιο συγκεκριμένα, στη Βουλή των Κοινοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου τηρείται το Μητρώο Οικονομικών Συμφερόντων (House of Commons Register of Financial Interests). Σκοπός του Μητρώου είναι η ενίσχυση της διαφάνειας και της υποχρέωσης λογοδοσίας, μέσω της παροχής πληροφοριών για οποιοδήποτε οικονομικό συμφέρον ή άλλο υλικό προνόμιο που λαμβάνει ένα μέλος του κοινοβουλίου, το οποίο θα μπορούσε εύλογα να θεωρηθεί ότι επηρεάζει τις πράξεις, ομιλίες ή ψήφους του στη Βουλή ή τις πράξεις του με την ιδιότητα του βουλευτή. Στο εν λόγω μητρώο καταγράφονται τα εξής

στοιχεία: επαγγελματική απασχόληση, επ' αμοιβή διευθυντική θέση στον ιδιωτικό ή το δημόσιο τομέα, πελατολόγιο, χορηγίες, οικονομική ή υλική υποστήριξη, δώρα, προνόμια και φιλοξενία, ταξίδια στο εξωτερικό, προνόμια και δώρα στο εξωτερικό, ακίνητη περιουσία, μετοχές. Η υποχρέωση καταγραφής στο Μητρώο είναι απόλυτη όσον αφορά την επαγγελματική απασχόληση, τις χορηγίες, την ακίνητη περιουσία και τις μετοχές, ενώ άλλα προνόμια και δώρα απαιτείται να δηλώνονται μόνο εφόσον συνδέονται με την ιδιότητα του βουλευτή. Τα εισοδήματα από επαγγελματική απασχόληση, διευθυντικές θέσεις και το πελατολόγιο καταχωρούνται στο Μητρώο ούτως ή άλλως ενώ τα υπόλοιπα, εφόσον υπερβαίνουν σε αξία συγκεκριμένα ποσοστά της ετήσιας βουλευτικής αποζημίωσης (περίπου 66.000 £). Το Μητρώο δημοσιεύεται από τη γραμματεία της Βουλής κάθε χρόνο στην αρχή της βουλευτικής περιόδου. Οι βουλευτές είναι υπεύθυνοι για τη γνωστοποίηση τυχόν αλλαγών στα δηλωτέα στοιχεία εντός τεσσάρων εβδομάδων από την εκάστοτε αλλαγή, το δε Μητρώο ενημερώνεται κάθε δύο μήνες. Τηρείται στη Βουλή και είναι ελεύθερα προσβάσιμο στο κοινό συγκεκριμένες μέρες και ώρες, αναρτάται δε και στο διαδικτυακό τόπο του κοινοβουλίου.

4. Στο πεδίο της εθνικής νομοθεσίας ο σκοπός της διαφάνειας στον πολιτικό και δημόσιο βίο επιχειρείται, μεταξύ άλλων, να επιτευχθεί μέσω της νομοθέτησης της υποχρέωσης υποβολής ετήσιας δήλωσης περιουσιακής κατάστασης από κατηγορίες κρατικών λειτουργών, οι οποίες θα τυγχάνουν ενδεδειγμένου και λεπτομερούς εξέτασης από ανεξάρτητα όργανα, με τη συμμετοχή ανώτατων δικαστικών λειτουργών αλλά και την επικουρία ορκωτών ελεγκτών. Η εν λόγω υποχρέωση θεσπίστηκε αρχικά με το ν. 4351/1964 «περί προστασίας της τιμής του πολιτικού κόσμου», η ισχύς του οποίου επεκτάθηκε δυνάμει της, μεταβατικού χαρακτήρα, διάταξης του άρθρου 66 του ν. 12/1975 και μετά την αποκατάσταση του ελεύθερου πολιτικού βίου. Ο ν. 4351/1964 καταργήθηκε από το ν. 1738/1987. Με τις διατάξεις του ν. 1738/1987, όπως αντικαταστάθηκαν από τις αντίστοιχου περιεχομένου διατάξεις του ν. 2429/1996 (Α' 155) θεσπίστηκε εκ νέου η υποχρέωση υποβολής ετήσιας δήλωσης περιουσιακής κατάστασης από κατηγορίες κρατικών λειτουργών αλλά και δημοσίων υπαλλήλων και λοιπών υπόχρεων προς τούτο προσώπων, ιδρύθηκαν όργανα ελέγχου και επαλήθευσης των δηλώσεων αυτών και προβλέφθηκε η δυνατότητα δημοσίευσής τους στον τύπο με

την προϋπόθεση ότι δημοσιεύεται ολόκληρο το κείμενο της δήλωσης. Σήμερα, η υποχρέωση υποβολής ετήσιας δήλωσης περιουσιακής κατάστασης επιβάλλεται δυνάμει των διατάξεων του ν. 3213/2003 (Α'309), όπως τροποποιήθηκε και ισχύει.

Το περιεχόμενο των ανωτέρω δηλώσεων προβλέπεται στο άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 3213/2003 το οποίο ορίζει ότι « *1.α. Η δήλωση περιουσιακής κατάστασης περιέχει, λεπτομερώς, τα υφιστάμενα κατά το χρόνο υποβολής της περιουσιακά στοιχεία. Ως περιουσιακά στοιχεία, θεωρούνται, ιδίως: i. Τα έσοδα, από κάθε πηγή, κατά τα τρία τελευταία οικονομικά έτη πριν από την αρχική υποβολή της δήλωσης και κατά το προηγούμενο οικονομικό έτος για τις μετέπειτα υποβαλλόμενες δηλώσεις. ii. Τα ακίνητα, καθώς και τα εμπράγματα δικαιώματα σε αυτά, με ακριβή προσδιορισμό τους. iii. Οι μετοχές ημεδαπών και αλλοδαπών εταιρειών, τα ομόλογα και ομολογίες κάθε είδους, τα μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων κάθε είδους και τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα κάθε είδους. iv. Οι καταθέσεις σε τράπεζες, ταμειντήρια και άλλα ημεδαπά ή αλλοδαπά πιστωτικά ιδρύματα. v. Τα πλωτά και τα εναέρια μεταφορικά μέσα, καθώς και τα κάθε χρήσης οχήματα. vi. Η συμμετοχή σε κάθε είδους επιχείρηση. β.ι. Σε περίπτωση απόκτησης νέου περιουσιακού στοιχείου ή επαύξησης υφιστάμενου, στη δήλωση περιλαμβάνεται, υποχρεωτικώς, το ύψος της σχετικής δαπάνης, καθώς και αναλυτική παράθεση της πηγής προέλευσης των σχετικών πόρων. Σε περίπτωση εκποίησης μνημονεύεται το εισπραχθέν τίμημα ii. Οι υπόχρεοι οφείλουν να επισυνάπτουν στη δήλωση και αντίγραφα των οικείων παραστατικών. γ. Η δήλωση υποβάλλεται από τον υπόχρεο και υπογράφεται από τον ίδιο, αν σε αυτή αναγράφονται μόνον τα δικά του περιουσιακά στοιχεία, από τη σύζυγό του, αν αναγράφονται μόνο δικά της στοιχεία, και από αμφότερους τους συζύγους, αν αναγράφονται περιουσιακά στοιχεία και των δύο ή των ανήλικων τέκνων τους. Η δήλωση περιουσιακής κατάστασης του υπόχρεου συνοδεύεται από αντίγραφο της φορολογικής του δήλωσης για το προηγούμενο οικονομικό έτος και αντίγραφο του τελευταίου Εντύπου Ε9 που υποβλήθηκε στην αρμόδια ΔΟΥ».*

Ο τρόπος της αναλυτικής παράθεσης σε ειδικό έντυπο των περιουσιακών στοιχείων των προσώπων που αναφέρονται στις περιπτώσεις α' έως και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του ίδιου νόμου, δηλαδή, του Πρωθυπουργού, των αρχηγών των πολιτικών κομμάτων, των υπουργών, αναπληρωτών υπουργών και υφυπουργών, των βουλευτών

και ευρωβουλευτών καθώς και όσων διαχειρίζονται τα οικονομικά των πολιτικών κομμάτων, καθορίζεται με απόφαση του Προέδρου της Βουλής.

Ειδικά για τη δημοσίευση των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης το άρθρο 2 παρ. 3 του ανωτέρω νόμου ορίζει ότι *«Η δημοσίευση στον τύπο των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης που υποβάλλουν ετησίως τα πρόσωπα που ορίζονται στο άρθρο 1 παρ. 1 περιπτώσεις α' - ε' του παρόντος επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι δημοσιεύεται ολόκληρο το κείμενο τους. Σε κάθε περίπτωση, δεν είναι επιτρεπτή η επιλεκτική δημοσιοποίηση ονομαστικών στοιχείων. Οι ανωτέρω δηλώσεις αναρτώνται στο διαδικτυακό τόπο της Βουλής με μέριμνα του Προέδρου της Επιτροπής του άρθρου 21 του ν. 3023/2002 (Α` 146), όπως ισχύει, ο οποίος καθορίζει τη μορφή, τον τύπο, τη χρονική διάρκεια της ανάρτησης και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια»* (Η παράγραφος 3 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 56 παρ.1 του ν. 3979/2011).

5. Η δημοσίευση στο διαδίκτυο δεδομένων που αφορούν στην περιουσιακή κατάσταση προσώπων συνιστά περιορισμό του ατομικού δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών δεδομένων (άρ. 9Α Σ.). Κατά τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας για τα χαρακτηριστικά των περιορισμών των συνταγματικών κατοχυρωμένων ατομικών δικαιωμάτων, οι περιορισμοί αυτοί πρέπει να ορίζονται γενικώς και αντικειμενικώς με τυπικό νόμο ή κατόπιν ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησης με διάταγμα, να δικαιολογούνται από αποχρώντες λόγους δημοσίου συμφέροντος, να τελούν σε πρόδηλη λογική συνάφεια με το σκοπό αυτό, να είναι πρόσφοροι, κατάλληλοι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, να μην θίγουν τον πυρήνα του δικαιώματος και να μην απονέμουν στη ιοίκηση ευρεία διακριτική ευχέρεια (βλ. ενδεικτικά ΟΛΣτΕ 3665/2005, ΙΚΗ 2006, σελ. 391 και ειδικά για το ζήτημα του περιορισμού της διακριτικής ευχέρειας της ιοίκησης βλ. ΟΛΣτΕ 3037/2008, in NOMOS). Ειδικά όσον αφορά τον έλεγχο της προσφορότητας και αναγκαιότητας των μέτρων, που θεσπίζονται για την επίτευξη ενός σκοπού, ο νομοθέτης διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης, για τον καθορισμό των ρυθμίσεων, που αυτός κρίνει πρόσφορες και αναγκαίες. Ως εκ τούτου, ο δικαστικός έλεγχος της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας περιορίζεται στην κρίση για το εάν η θεσπιζόμενη ρύθμιση είτε είναι προδήλως απρόσφορη, είτε υπερβαίνει προδήλως το απαραίτητο για την

πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού μέτρο (βλ. ΟλΣτΕ 3031/2008, ΟλΣτΕ 2010/2010, in NOMOS).

6. Στην υπό κρίση περίπτωση ο περιορισμός του ατομικού δικαιώματος προβλέπεται σε νομοθετική διάταξη, δικαιολογείται από αποχρώντες λόγους δημοσίου συμφέροντος, καθώς εξυπηρετεί τη διαφάνεια του πολιτικού και δημόσιου βίου, και είναι εντός των ορίων της αναλογικότητας, καθώς υπηρετεί υπέρτερο έννομο συμφέρον. Ειδικότερα, ο περιορισμός αυτός αφορά σε δημόσια πρόσωπα, δηλαδή σε πρόσωπα που κατέχουν δημόσια θέση ή διαχειρίζονται δημόσιο χρήμα ή ακόμα διαδραματίζουν ρόλο στη δημόσια πολιτική και οικονομική ζωή, για τα οποία είναι ανεκτός ένας εντονότερος περιορισμός του δικαιώματος στην προστασία των προσωπικών τους δεδομένων. Εξάλλου τα πρόσωπα αυτά εκουσίως ανέλαβαν την άσκηση δημοσίων αξιωμάτων και έτσι συναίνεσαν στο να εκτεθούν σε ένα ευρύτερο έλεγχο της ιδιωτικής και οικονομικής τους ζωής. Τούτο είναι σύμφωνο και σε αντιστοιχία με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού δικαστηρίου των δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το οποίο επιλύοντας τη σύγκρουση του δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης και αυτού της προστασίας της ιδιωτικής ζωής δέχεται ότι είναι ανεκτή η επέμβαση σε πτυχές της ιδιωτικής ζωής δημοσίων προσώπων προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός της ενημέρωσης του κοινού (βλ. ενδεικτικά von Hannover v. Germany, απόφαση της 24.6.2004).

7. Περαιτέρω, στον Πρόεδρο της Επιτροπής του άρθρου 21 του ν. 3023/2002 παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση για τον καθορισμό της μορφής, του τύπου, της χρονικής διάρκειας καθώς και κάθε άλλης αναγκαίας λεπτομέρειας της ανάρτησης. Κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως, όπως δέχεται η πλειοψηφία των μελών της Αρχής, οι λέξεις «μορφή» και «τύπος» ανάγονται στον διαδικτυακό τρόπο αναρτήσεως των δηλώσεων, δηλαδή στα τεχνικά χαρακτηριστικά παρουσίασης της πληροφορίας, και δεν αφορούν στο περιεχόμενο των αναρτημένων δηλώσεων, το οποίο ρητώς ορίζεται στην παράγραφο 1 του ν. 3213/2003 και εξειδικεύεται με την προβλεπόμενη από την παράγραφο 2 του αυτού άρθρου απόφαση του Προέδρου της Βουλής.

Συνεπώς, κατά την κρατήσασα αυτή άποψη, αναρτάται στο διαδίκτυο ολόκληρο το κείμενο των ετήσιων δηλώσεων, όπως ακριβώς αυτό δημοσιεύεται στον Τύπο και δεν είναι δυνατό να γίνει οποιαδήποτε διάκριση μεταξύ αρχικής δημοσίευσής των

δηλώσεων και μεταγενέστερης η οποία θα περιλαμβάνει μόνον τις επελθούσες μεταβολές με σχετική αιτιολόγηση. Άλλωστε η δημοσίευση ολόκληρου του κειμένου στον Τύπο, τα περισσότερα έντυπα του οποίου έχουν και ηλεκτρονική έκδοση και η σχετική ειδησεογραφία έχουν ήδη επιφέρει την οποιαδήποτε ενδεχόμενη «προσβολή» στην ιδιωτικότητα των ανωτέρω προσώπων.

Οο μέλη της Αρχής, διαφωνώντας προς τη γνώμη της πλειοψηφίας, διατύπωσαν την άποψη ότι η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 3 του ν. 3213/2003 (σύμφωνα με την οποία ο Πρόεδρος της Επιτροπής του άρθρου 21 του ν. 3023/2002 καθορίζει τη μορφή και τον τύπο της ανάρτησης) θα πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του ατομικού δικαιώματος της προστασίας των προσωπικών δεδομένων (άρ. 9Α Σ.) και της ομοίως συνταγματικά κατοχυρωμένης (άρ. 25 Σ.) αρχής της αναλογικότητας υπό την ειδικότερη έκφανση της αναγκαιότητας που αποτελεί και βασική αρχή του δικαίου της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Σκοπός της ανάρτησης των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης στο διαδίκτυο είναι ο δημόσιος έλεγχος για την περιουσιακή κατάσταση του δημόσιου λειτουργού όταν ανέλαβε τα καθήκοντά του, καθώς και οι περιουσιακές μεταβολές κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων του. Υπό τα δεδομένα αυτά και λαμβανομένης υπόψη της ιδιαίτερης επικινδυνότητας του μέσου του διαδικτύου, η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 3 του ν. 3213/2003, ερμηνευομένη υπό το πρίσμα των ως άνω συνταγματικών διατάξεων, επιβάλλει κατά το πρώτο έτος ανάρτησης τη δημοσιοποίηση του συνόλου των περιουσιακών στοιχείων των υπόχρεων, κατά τα επόμενα όμως έτη την ανάρτηση μόνον των περιουσιακών μεταβολών και την αιτιολόγηση των μεταβολών αυτών. Η δημοσιοποίηση περαιτέρω στοιχείων κατά τα έτη που ακολουθούν το πρώτο έτος ανάρτησης, δεν είναι αναγκαία αφού δεν συνδέεται με την πραγμάτωση της αρχής της διαφάνειας, θα μπορούσε μάλιστα να υποστηριχθεί ότι απομακρύνει την προσοχή του κοινού από το ζητούμενο που συνίσταται στη μεταβολή της περιουσιακής κατάστασης του υπόχρεου δημόσιου λειτουργού κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων του.

8. Ως προς το άλλο ερώτημα της επιλογής ως εύλογου χρόνου ανάρτησης στο διαδίκτυο των δηλώσεων του ενός μηνός, η Αρχή δέχεται κατά πλειοψηφία ότι η επί ένα μήνα διατήρηση στο διαδίκτυο των ανωτέρω δηλώσεων δεν εξέρχεται των ορίων του

ευλόγου χρόνου της εκθέσεως των προσωπικών αυτών δεδομένων στο δημόσιο έλεγχο προς ικανοποίηση του σκοπού της διαφάνειας και κατ' αυτό τον τρόπο δεν έρχεται σε αντίθεση προς το δίκαιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Επιπλέον, η πρόβλεψη δήλης ημέρας για την ανάρτηση θα συνέτεινε στην επίτευξη του σκοπού της επεξεργασίας.

Ένα μέλος της Αρχής, διαφωνώντας προς τη γνώμη της πλειοψηφίας, διατύπωσε την άποψη ότι από τη διατύπωση της διάταξης του άρθρου 4 παρ. 1 στοιχ. δ' του ν. 2472/1997, καθώς και από αυτή της αντίστοιχης διάταξης του άρθρου 6 παρ. 1 στοιχ. ε' της Οδηγίας 95/46/EK συνάγεται ότι με το ν. 2472/1997 δεν θεσπίζεται το minimum, αλλά το maximum του εύλογου χρόνου της ανάρτησης των εν λόγω στοιχείων στο διαδίκτυο, κατ' εκτίμηση της φύσης και του είδους των προσωπικών δεδομένων, καθώς και των λόγων που επιβάλλουν τη μείζονα διαφάνεια (βλ. ενδεικτικά Γνωμοδότηση 1/2010 της ΑΠ ΠΧ, Απόφαση 62/2004 της ΑΠ ΠΧ). Κατά τούτο, η αποδοχή του χρονικού διαστήματος του ενός μηνός ως ευλόγου χρόνου, αναιρεί στην πράξη τη δυνατότητα εκπλήρωσης του σκοπού της δημόσιας λογοδοσίας και, συνακόλουθα, της διαφάνειας του δημόσιου βίου, καθώς είναι πιθανό η ανάγκη ελέγχου να προκύψει σε χρόνο μεταγενέστερο. Κατά συνέπεια, δεδομένου ότι ο σκοπός της δημοσιοποίησης είναι η διαφάνεια του δημόσιου βίου των αναφερόμενων πολιτικών προσώπων και η δυνατότητα κάθε πολίτη να ελέγχει και μάλιστα ανά πάσα στιγμή τα ανωτέρω πρόσωπα, ως εύλογος χρόνος αναρτήσεως των εν λόγω δηλώσεων θα πρέπει να κριθεί ο χρόνος εκείνος, που δεν θα υπερβαίνει την περίοδο που είναι αναγκαία για την επίτευξη του ανωτέρω σκοπού, δηλαδή την περίοδο του ενός έτους από την εκάστοτε προηγούμενη ανάρτηση.

9. Το άρθρο 10 παρ. 3 του ν. 2472/1997 προβλέπει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να λαμβάνει τα κατάλληλα οργανωτικά και τεχνικά μέτρα για την ασφάλεια των δεδομένων και την προστασία τους από τυχαία ή αθέμιτη καταστροφή, τυχαία απώλεια, αλλοίωση, απαγορευμένη διάδοση ή πρόσβαση και κάθε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας. Αυτά τα μέτρα πρέπει να εξασφαλίζουν επίπεδο ασφάλειας ανάλογο προς τους κινδύνους που συνεπάγεται η επεξεργασία και η φύση των δεδομένων.

Λόγω της φύσης του διαδικτύου απαραίτητο κρίνεται να ληφθούν μέτρα που περιορίζουν τη δυνατότητα αυτοματοποιημένης συσχέτισης των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης με άλλα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στο διαδίκτυο για τα ίδια πρόσωπα. Αυτό, για παράδειγμα, μπορεί να επιτυγχάνεται μέσω της δημοσίευσής τους με μορφότυπο τέτοιο που καθιστά δυσχερή την εξαγωγή πληροφοριών από τις δηλώσεις περιουσιακής κατάστασης. Σύμφωνα με το σημείωμα της ιεύθυνσης Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών της Βουλής των Ελλήνων έχει επιλεγεί, για τη δημοσίευση των δηλώσεων, η χρήση της τεχνολογίας Adobe Flash. Η δημοσίευση κάθε δήλωσης θα πραγματοποιείται σε ένα αρχείο, με μορφότυπο swf, ανά βουλευτή. Τα περιεχόμενα του αρχείου θα είναι κρυπτογραφημένα, ενώ το κλειδί της κρυπτογράφησης θα ανακτάται αυτόματα, όταν ο χρήστης εμφανίζει το αρχείο της δήλωσης μέσω του λογισμικού φυλλομετρητή (browser) που χρησιμοποιεί. Το περιεχόμενο των αρχείων δεν μπορεί να γίνει κατανοητό χωρίς το κλειδί αυτό, επομένως μετά την πάροδο του χρονικού διαστήματος ανάρτησης των δηλώσεων τα στοιχεία αυτά δεν θα είναι αναγνώσιμα. Επιπρόσθετα, στο παραπάνω σημείωμα, δηλώνεται ότι θα αξιοποιηθούν και οι μηχανισμοί καθοδήγησης μηχανών αναζήτησης. Με τη μέθοδο αυτή εξασφαλίζεται σε πολύ ικανοποιητικό βαθμό η αυθεντικότητα των δηλώσεων, η τεχνική υλοποίηση του χρονικού περιορισμού της ανάρτησης, αλλά και η αποφυγή αυτοματοποιημένης επεξεργασίας, τόσο από μηχανές αναζήτησης όσο και από τρίτους. Βέβαια, με δεδομένο το μικρό αριθμό των προσώπων για τα οποία θα δημοσιεύονται οι δηλώσεις, το ενδιαφέρον του κοινού και το γεγονός ότι οι πληροφορίες θα απεικονίζονται στην οθόνη ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο κάποιος, τρίτος, να αντιγράψει με άλλες, μη αυτοματοποιημένες μεθόδους, τα δεδομένα αυτά.

10. Περαιτέρω, από επίσκεψη στο δικτυακό χώρο της Βουλής των Ελλήνων <http://www.hellenicparliament.gr/>, στον οποίο θα πραγματοποιηθεί η δημοσιοποίηση των δηλώσεων, διαπιστώθηκε ότι χρησιμοποιούνται κρυφά αναγνωριστικά στοιχεία («cookies») της υπηρεσίας google analytics. Η εγκατάσταση και χρήση «cookies» ρυθμίζεται ειδικότερα από την παράγραφο 5 του άρθρου 4 του ν. 3471/2006 (ο οποίος μετέφερε στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία 2002/58/EK), σύμφωνα με την οποία *«Απαγορεύεται η χρήση των δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών για την αποθήκευση*

πληροφοριών ή την απόκτηση πρόσβασης σε πληροφορίες αποθηκευμένες στον τερματικό εξοπλισμό συνδρομητή ή χρήστη, ιδίως δε με την εγκατάσταση κατασκοπευτικών λογισμικών, κρυφών αναγνωριστικών στοιχείων και άλλων παρόμοιων διατάξεων. Κατ' εξαίρεση, επιτρέπεται η οποιαδήποτε τεχνικής φύσεως αποθήκευση ή πρόσβαση, αποκλειστικός σκοπός της οποίας είναι η διενέργεια ή διευκόλυνση της διαβίβασης μίας επικοινωνίας μέσω δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή η οποία είναι αναγκαία μόνο για την παροχή υπηρεσίας στην κοινωνία των πληροφοριών, την οποία έχει ζητήσει ρητά ο χρήστης ή ο συνδρομητής. Στην τελευταία αυτή περίπτωση η χρησιμοποίηση τέτοιων διατάξεων επιτρέπεται μόνον εάν παρέχονται στον συγκεκριμένο συνδρομητή ή χρήστη σαφείς και εκτεταμένες πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 11 του ν. 2472/1997, όπως ισχύει, και ο υπεύθυνος ελέγχου των δεδομένων παρέχει στον συνδρομητή ή χρήστη το δικαίωμα να αρνείται την επεξεργασία αυτή». Η ερμηνεία της ανωτέρω διάταξης, υπό το πρίσμα της Οδηγίας 2002/58/EK, όπως αυτή έχει τροποποιηθεί από την Οδηγία 2009/136/EK, στην οποία πρέπει να αναγνωριστεί άμεσο αποτέλεσμα καθώς έχει ήδη παρέλθει ο χρόνος μεταφοράς της στο εθνικό δίκαιο (25.5.2011) και επιπλέον το περιεχόμενό της δεν περιέχει αιρέσεις και είναι επαρκώς σαφές, είναι ότι η εγκατάσταση και χρήση του «cookie» επιτρέπεται μόνο με τη συγκατάθεση του χρήστη. Με βάση τα προαναφερόμενα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να εγκαταστήσει ένα τέτοιο «cookie» μόνο εάν ο εκάστοτε χρήστης της ιστοσελίδας έχει δώσει τη συγκατάθεσή του μετά από σαφή και εκτενή ενημέρωση για την εγκατάσταση αυτή, το σκοπό της επεξεργασίας, την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης και τυχόν αποδέκτες των δεδομένων. Η συγκατάθεση αυτή μπορεί να δίδεται μέσω κατάλληλων ρυθμίσεων στο φυλλομετρητή ιστού ή μέσω άλλης εφαρμογής.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Π. Χριστόφορος

Α. Κανακάκη